

KAITSEMINISTEERIUM

**ARUANNE KAITSEVÄEKOHUSTUSE TÄITMISEST JA
KAITSEVÄETEENISTUSE KORRALDAMISEST 2016. AASTAL**

Tallinn 2017

SISUKORD

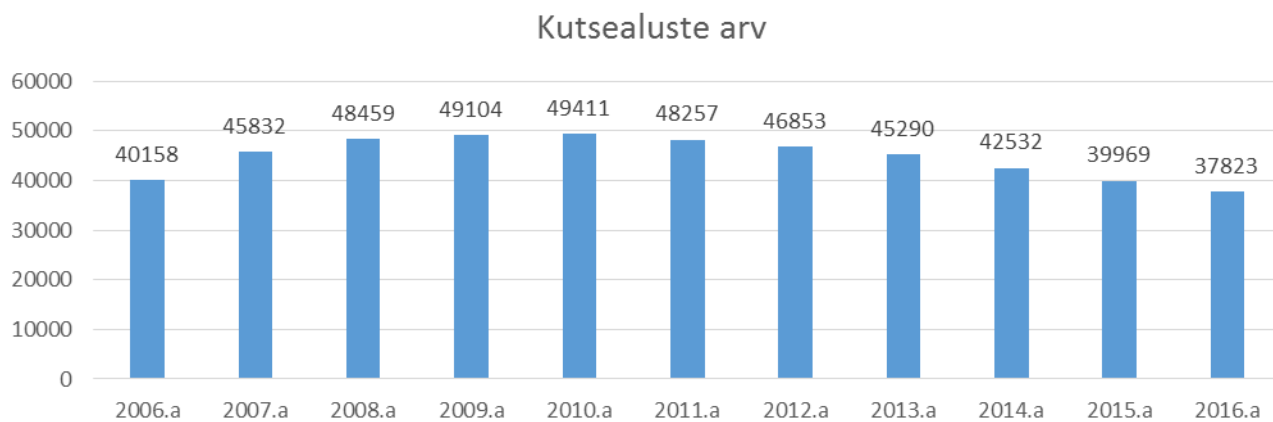
1. ARUANDE KOKKUVÕTE	3
2. 2016. AASTA PEAMISED STATISTILISED ANDMED	7
3. KAITSEVÄEKOHUSTUSLASTE ARVESTUS.....	9
4. KAITSEVÄETEENISTUSKOHUSTUSLASE TERVISENÕUETELE VASTAVUSE HINDAMINE	13
5. AJATEENISTUSSE KUTSUMINE.....	15
6. AJATEENISTUS	16
7. ASENDUSTEENISTUS.....	18
9. KUTSEALUSTE, AJATEENIJATE JA RESERVVÄELASTE ARVAMUSUURINGUD	20
10. TEGEVVÄELASED	22
11. PEAINSPEKTORITEENISTUS	23
12. OLULISEMAD TEGEVUSED 2017. AASTAL	24

1. ARUANDE KOKKUVÕTE

Käesolev aruanne on koostatud kaitseväeteenistuse seaduse § 9 alusel ning annab ülevaate kaitseväekohustuslaste, ajateenijate, tegevväelaste ja reservväelastega seotud eesmärkide täitmisest 2016. aastal.

Kokkuvõttes täideti pea kõik kaitseväeteenistust puudutavad eesmärgid 2016. aastal edukalt: ajateenistusse suunati ettenähtud arv kutsealuseid ning 2015. aastal teenistust alustanud ajateenijatest õpetati edukalt välja plaanitud hulk sõjaaja üksuseid. Õppekogunemised viidi läbi kõigile algselt ettenähtud üksustele ning esmakordselt viis Vabariigi Valitsus läbi lühikese etteteatamisajaga lisaõppekogunemine. Plaani vastavaks jäi tegevväelaste juurdekasv. Kutsealuste ja ajateenistuse läbinute hulgas läbiviidud tagasisideküsitlused näitavad kokkuvõttes jätkuvalt kõrget rahulolu taset teenistusega, reservväelaste seas läbiviidud küsitluse tulemused on paranenud.

Kaitseväekohustuslastena arvele võetud isikute arv on vähenemas (joonis 1), mis tuleneb 17-aastaseks saavate aastakäikudes meessoost isikute arvu langusest ning mis jätkub ka järgmistel aastatel. Nimetatud trend koosmõjus Kaitseväe suureneva vajadusega ajateenijate järele – riigikaitse arengukava 2017-2026 näeb ette ajateenijate arvu suurendamise 4000 ajateenijani aastas - sunnib Kaitseministeeriumi ja Kaitseväge käesoleval aastal üle vaatama kutsealuste senise tervisenõuetele vastavuse hindamise, teenistusse kutsumise ning väljaõppe läbiviimise korralduse. Ümberkorralduste tõendus põhiseks planeerimiseks on Kaitseväge alustanud 2016. aastal ajateenijate kompleksuuringu, mis hõlmab 1600 ajateenijat ning jälgib ajateenijate sotsiaaldemograafilist profiili, tervist, hoiakuid ja motivatsiooni kogu väljaõppetsükli vältel. Uuring valmib 2017. a I pa.

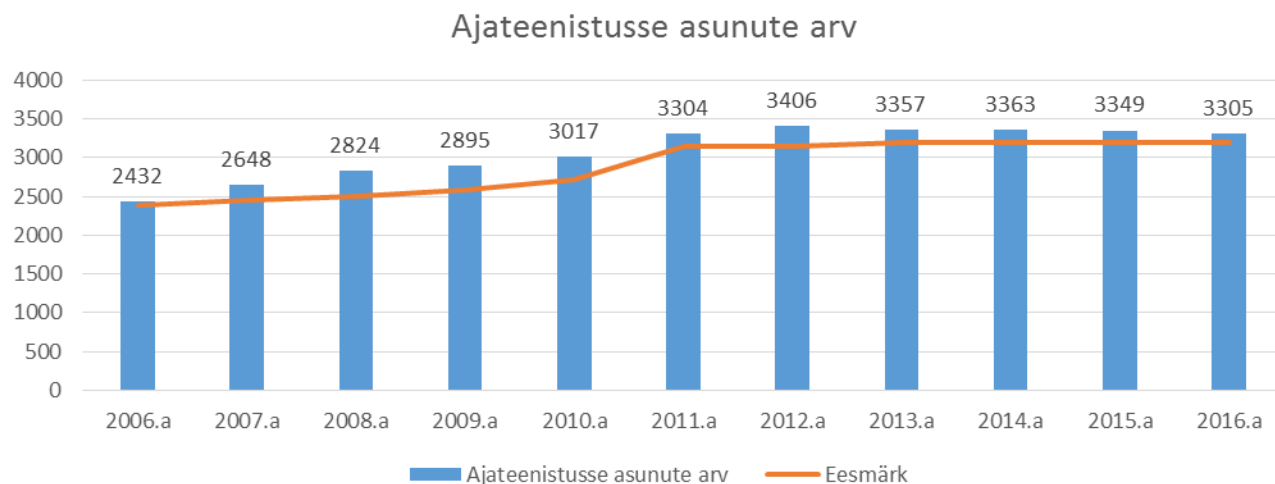
Joonis 1. Kutsealuste arv aastatel 2006-2016

Kaitseväekohustuslaste tervisenõuetele vastavuse hindamises ei toimunud võrreldes 2015. aastaga märkimisväärseid muutusi. Kaitseressursside Ameti arstlike komisjonide poolt tehtud otsuste põhjal vastas kehtivatele tervisenõuetele 32%, ei vastanud 24% ning ajutiselt ei vastanud 44% kutsealustest. Olukorras, kus järgmistel aastatel püsib väeteenistusikka jõudvate aastakäikude suurus senisel tasemel, kuid Kaitseväge vajadus ajateenijate järele pigem suureneb, muutub paratamatuks arstlike komisjonide senise tööpraktika ülevaatamine. Kaitseministeerium koostöös Kaitseressursside Ametiga on 2016. a II pa läbi viinud tervisenõuete ja kutsealuste tervise hindamise süsteemi analüüsi, mille põhjal tehakse 2017. aastal ettepanekud süsteemi muutmiseks.

Kutsealuste ajateenistusse suunamisel täitis Kaitseressursside Amet sarnaselt eelmiste aastatega täielikult 2016. aastaks kehtestatud plaani, suunates aega teenima 3272 meessoost kutsealust ning 33

vabatahtlikult ajateenistusesse tulnud naist. Positiivse arenguna saab välja tuua seni suurima ajateenistust alustanud naiste arvu. Seejuures on Kaitseministeeriumi valitsemisala ambitsiooniks ajateenistusse astuvate naiste arvu jätkuv suurendamine ka järgmistel aastatel, koostöös Kaitsevägega on välja töötatud meetmed naiste julgustamiseks kaitseväeteenistuses osalemiseks.

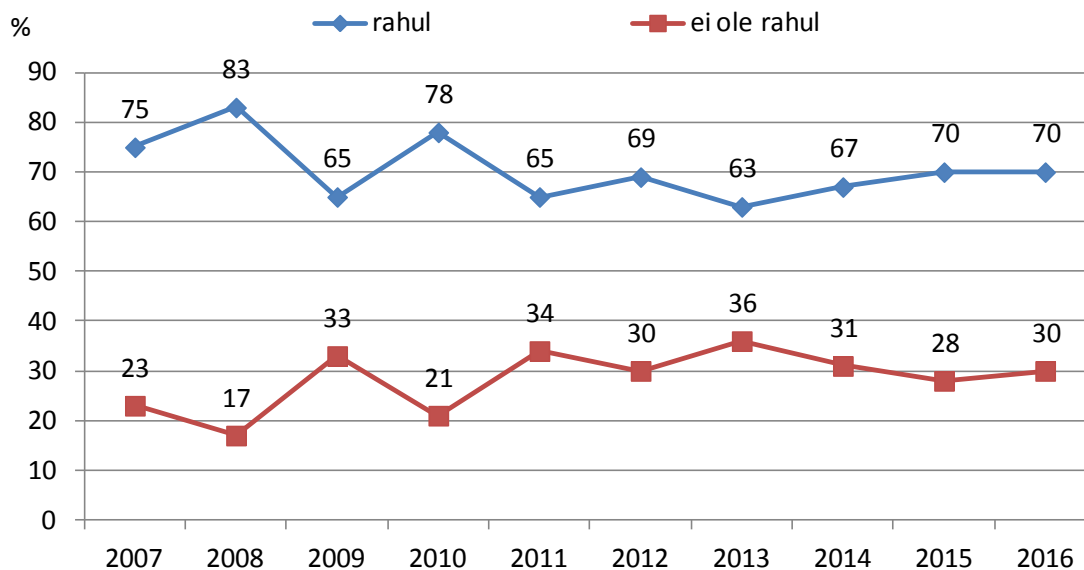
Ajateenistuse korraldamisel suutis Kaitseväge 2016. aastal mehitada ja välja õpetada ettenähtud arvu reservüksusi. Endisel tasemel püsib ajateenistuse katkestanute osakaal (ligi 20%), millele tuleb tõsiselt tähelepanu pöörata. Samas on ka edaspidi võimalik kiirreageerimisstruktuuris olevaid puudujääke täita põhivalmidus- ja täiendreservis olevate reservväelastega, seega ajateenijate väljalangevus otseselt reservarmee toimimist ei õhnesta.

Joonis 2. Ajateenistusse asunute arv 2006-2016

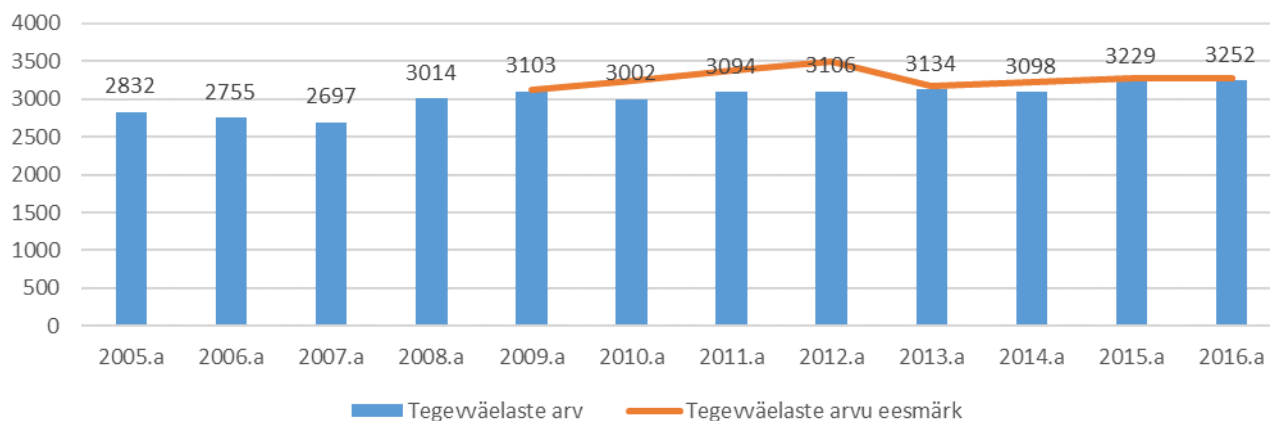
Reservväelaste õppekogunemistel osales 2016. aastal 1926 reservväelast ehk 65,8% planeeritud, mis on veidi parem tulemus kui 2014. ja sellele eelnenud aastatel. Võrreldes 2015. aastaga (81,5%) on õppekogunemiste komplekteeritus vähenenud, kuid siinkohal tuleb arvestada, et 2015. aasta ei ole võrdlusbaasina adekvaatne, sest oli erandlik suurõppuse „Siil“ tõttu, millega kaasnes märkimisväärne kommunikatsioonikampaania ning õppekogunemisele kutsutute pikem ette teatamine. Samas on oluliselt kasvanud reservväelaste arv, kes eirasid neile kättetoimetatud õppekogunemise kutset. 2016. aasta detsembris esmakordselt Vabariigi Valitsuse poolt välja kuulutatud mobilisatsioonivalmiduse kontrollõppus „Okas“ andis teavituse kohta olulist tagasisidet, mida saab kasutada ka pikaajalise etteteatamisega õppekogunemistel osaluse parandamiseks.

Kutsealuste ja reservväelaste arvamusuuringu tulemustest nähtub, et Eesti Kaitseväge üldine maine on kutsealuste ja ajateenistuse läbinute silmis endiselt hea ning rahulolu läbitud teenistusega püsib senisel tasemel. Õppekogunemisel osalenud reservväelaste seas läbi viidud tagasisideküsitlustest nähtub, et suurenenud (üle 75%) on rahulolu nii õppuste üldise korralduse, õppekogunemiste läbiviijate suhtumise ja taseme ning oma reservüksuse ühtekuuluvustundega. Enim rahulolematud ollakse reservõppekogunemistel makstava tasuga, seetõttu plaanib Kaitseministeerium seda 2018. aastal tõsta.

Joonis 3. Ajateenistuse läbinute rahulolu läbitud teenistusega 2007-2016.

Tegevväelaste arv suurenes 2016. aasta lõpuks võrreldes aasta algusega 23 tegevväelase võrra (joonis 4), ehk vähem kui algselt plaanitud. Eelkõige mõjutas tegevväelaste arvu alataituvust aasta viimases kvartalis hüppeliselt suurenenud vabatahtlik volavus, mis osaliselt oli tingitud Scoutspataljoni kolimisest Tapale (väeosade ümberpaiknemisega kaasneb sageli mõnevõrra suurenenud volavus). 2017. aastal jätkatakse Kaitseväe tegevväelaste arvu suurendamist ning aasta lõpuks peaks tegevväelaste arv ületama 3300 inimese taseme.

Joonis 4. Tegevväelaste arv 2005-2016

Peamised arendustegevused 2017. aastal:

- töötatakse välja ettepanekud kaitseväekohustuslaste tervisenõuetele vastavuse kontrollimise ümberkorraldamiseks;
- tervisenõuetele vastavuse kontrollimiseks võetakse kasutusele E-tervise infosüsteem;
- arendatakse välja KRA iseteenindusportaal, mille kaudu hakkab toimuma teatiste, otsuste ja kutsete kättetoimetamine kaitseväekohustust võtta soovivatele isikutele, kutsealustele ja reservväelastele;
- töötatakse välja seadusemuudatuste eelnõu, millega nähakse ette täiendavaid sunni- ja karistusmeetmed Kaitseministeeriumi valitsemisala poolt saadetud kutsete eiramise eest, et riigi poolt esitatud kohustusi eiravad kaitseväekohustuslased ei saaks samaaegselt ja piiranguteta kasutada riigi poolt pakutavaid hüvesid;
- töötatakse välja ettepanekud teenistuse katkestanud ajateenijate osakaalu vähendamiseks;
- tagamaks Kaitseväele võimalikult lai värbamisväli, julgustatakse naisi senisest enam vabatahtlikult ajateenistusse asuma;
- valmistatakse ette õppekogunemisele kutsutud reservväelaste toetuse suurendamine alates 2018. aastast;
- jätkatakse ajateenijate kompleksuuringu läbiviimist, et omada paremat ülevaadet kogu ajateenijate kontingendist ning paremini ette valmistada meetmeid ajateenijate teenistuse, väljaõppe ja rahulolu parandamiseks.

2. 2016. AASTA PEAMISED STATISTILISED ANDMED

Kaitseväekohustuslaste registris oli 2016. aasta lõpu seisuga kantud 269 586 kaitseväekohustuslase andmed. Registris oli muuhulgas arvel 37 823 kutsealuse, 224 826 reservis oleva 18-60 aastase meessoost isiku ning 3 252 tegevväelase andmed. Tegevväelaste hulgas oli kokku 318 naissoost isikut.

Kutsealuste ja kaitseväeteenistuskohustust võtta soovivate naiste terviseseisundi hindamisel tegid Kaitseressursside Ameti arstlikud komisjonid 2016. aastal 12 211 otsust, millede kohaselt 3 922 isikut (32%), sh 55 naissoost isikut vastasid kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele. Tervisenõuetele ei vastanud 3042 isikut (25%) ning ajutiselt ei vastanud 5247 (43%) isikut ning kokkuvõttes on kaitseväekohustuslaste terviseseisund ja arstlike komisjonide poolt tehtud otsused sarnased eelmiste aastate vastava statistikaga.

Ajateenistusse plaaniti kutsuda 2016. aastal 3 170 kutsealust ja 30 vabatahtlikult kaitseväekohustuse võtnud naissoost isikut. Kaitseministri määrusega lubati kehtestatud piirarve ületada 5% ulatuses ning ajateenistuskohustust asus täitma **3 272 kutsealust ja 33 naissoost isikut**. 2015. aasta II poolaastal asus ajateenistusse 3022 kutsealust ja 13 naissoost isikut ning 2016. aasta I poolaastal 343 kutsealust ja 5 naissoost isikut, st. kokku 3 365 kutsealust ja 18 naissoost isikut, kelle ajateenistus lõppes 2016. aastal (2016. aasta II poolal teenistusse astunute teenistus lõpeb 2017. aasta maikuuks). Lähiaastatel on plaanis jätkata kutsealuste teenistusse kutsumisega senises mahus, kuid Riigikaitse arengukava 2017-2026 näeb planeerimisperioodi teises pooles ette aastast ajateenijate arvu suurenemise kuni 4000-ni. Samuti on Kaitseministeeriumi valitsemisala ambitsiooniks suurendada lähiaastatel vabatahtlikult ajateenistusse tulevate naisterahvaste hulka.

Ajateenistuse läbis ja määrati sõjaaja ametikohale 2016. aastal 2 756 ajateenijat. Tervisliku seisundi ning muudel põhjustel vabastati 2016. aastal ennetähtaegselt teenistusest 683 ajateenijat. Tervisliku seisundi tõttu vabastati teenistusest 653 ajateenijat sh 4 naissoost ajateenijat, mis teeb 19,3% ajateenistusse asunutest ning väljalangevuse osakaal on jäänud eelmise aruandlusperioodiga võrreldes samale tasemele. Väljalangevusest hoolimata suutis Kaitsevägi kõik ajateenijate baasil ettevalmistatavad reservüksused komplekteerida ja väljaõpetada vastavalt reservüksuste ettevalmistamise kavadele, kuna väljalangevust kompenseeritakse muuhulgas ajateenijate ülekatega teenistusse kutsumisega ning vajadusel täitmata jäänud ametikohtade mehitamisega eelnevatel aastatel kiirreageerimisstruktuurist väljalangenud reservväelastega. Lähi-aastatel jätkub senises mahus ajateenijate baasil reservüksuste komplekteerimine ja ettevalmistamine, kuid Riigikaitse arengukava 2017-2026 näeb planeerimisperioodi teises pooles ette täiendavate kiirreageerimisstruktuuri kuuluvate jalaväe- ja suurtükiväeüksuste loomise ja ettevalmistamise.

Reservväelaste õppekogunemisi plaanis Kaitsevägi 2016. aastal läbi viia 2925-le reservväelasele ning õppekogunemistel osales 1926 reservväelast ehk 65,8% plaanitud, ehk ligi 15% võrra vähem kui 2015. aastal. Lisaks tavapärasele õppekogunemistele korraldati 2016. aastal esmakordselt ka lühikese etteteatamisajaga **lisaõppekogunemine**, et hinnata kogu riigikaitse juhtimisstruktuuri tegevust ning kahe kiirreageerimisstruktuuri allüksuse lahinguvalmiduse saavutamist. Samuti korraldas Kaitsevägi 2016. aasta märtsis valmisolekuõppuse Kaitseväe rahuaja üksustele ja Kaitseliidu poolt ettevalmistatavatele maakaitseüksustele. 2017. aastal jätkub õppekogunemiste korraldamine sarnases mahus 2016. aastaga, samuti plaanitakse korraldada vähemalt üks lühikese etteteatamisajaga lisaõppekogunemine.

Kutsealuste ja reservväelaste 2016. aasta arvamusuuringu kohaselt peab kutsealustest ajateenistust

vajalikuks 62% ning reservväelastest 76%. Läbitud ajateenistusega jäi täiesti või üldiselt rahule kokku 70% reservväelastest ning pigem ei jäänud või üldse ei jäänud rahule 30%. 79% ajateenistuse läbinutest tunneb ennast teenistusaja järel targema ja kogenumana, 81% enesekindlamana ning 69% füüsiliselt tugevamana. 2016. aastal õppekogunemistel osalenud reservväelastest hindas 92% heaks või väga heaks korraldajate suhtumist õppusel osalejatesse, 83% hindas heaks või väga heaks õppuste üldist korraldust ning 86% hindas heaks või väga heaks Eesti kaitseväge varustust. Ajateenijate ja reservväelaste hinnangute üldise trendina saab välja tuua, et rahulolu ajateenistusega püsib läbi aastate senisel, suhteliselt kõrgel tasemel ning õppekogunemisel osalejate seas on iga aastaga paranenud hinnangud õppuse üldisesse läbiviimisesse, Kaitseväge varustusse ning õppuse läbiviijate suhtumisse ning oskustesse. Ainsa olulise hinnanguna püsib madalal tasemel rahulolu õppustel viibitud aja eest makstava tasu osas.

Asendusteenistuses ehk usulistel ja kõlbelistel põhjustel kaitseväeteenistusest keeldunud kaitseväekohustuslastele mõeldud teenistusliigis oli 1. jaanuari 2017.a seisuga 92 isikut. 2016. aastal esitati kokku 106 taotlust asendusteenistusse asumiseks. Üldise trendina on asendusteenistusse astuda soovivate kaitseväekohustuslaste arv mõnevõrra kasvanud.

Tegevväelaste arv kasvas 2016. aastal 23 tegevväelase võrra, ulatudes aasta lõpus 3 252 tegevväelaseni. 2017. aastal plaanitakse jätkata tegevväelaste arvu suurendamist ning kehtivate arengukavade kohaselt peaks tegevväelaste arv 2017. aasta lõpuks suurenema üle 3300 isiku.

Kaitseväge peainspektoriteenistus menetles 2016. aasta jooksul 86 registreeritud pöördumist, mis puudutasid oma sisu osas nii teenistuse korraldust ja -tingimusi, kui ka soove ennetähtaegse reservi määramise kohta. Võrreldes eelmise aastaga on registreeritud pöördumiste arv suurenenud paljuski juhtumite tõttu, kus paljud pöördujad soovisid saada arvamust ja tagasisidet olukordadele, mis pole veel aset leidnud, kuid võivad pöörduja hinnangul tulevikus realiseeruda.

3. KAITSEVÄEKOHUSTUSLASTE ARVESTUS

Kaitseväekohustuslaste arvestust peab Kaitseressursside Amet kaitseväekohustuslaste registris (edaspidi register). Käesolevas aruandes mõistetakse kaitseväekohustuslaste arvestuse all 17-60 aastaste meeskodanike ja kaitseväekohustuse võtnud üle 18- aastaste isikute registri põhimääruse § 12 loetletud andmete kandmist registrisse ja andmete muudatuste kajastamist kaitseväekohustuslaste registri objektiks oleku ajal. Kaitseväekohustuslaste arvestuse ülevaade on alljärgnevalt ära toodud tabelites 1-4 ning sisaldab alljärgnevate punktide ülevaadet (võrdlusbaasina on tabelites toodud andmed 31.12.2015 seisuga):

- kaitseväekohustuslaste jagunemine registris (tabel 1);
- 2016. aasta jooksul registrisse kantud kutsealuste ja kaitseväekohustuslaste statistika (tabel 2);
- ajateenistusse kutsumata jätmise ja ajateenistusse asumisest vabastamine (tabel 3);
- ajateenistuskohustuse täitmiseks ajapikenduse andmine (tabel 4);

Kokku oli seisuga 01.01.2017 registrisse kantud **269 586** kaitseväekohustuslaste andmed, mida on võrreldes aastataguse seisuga 1 220 võrra vähem. Registrisse kantud kaitseväekohustuslaste koondnumbri puhul on tegemist selle suurusjärguga, keda on riigil sõjaajal võimalik teenistusse kutsuda. Registris oli muuhulgas arvel **37 823** kutsealuse, **224 826** reservis oleva 18-60 aastase meessoost isiku ning **3 252** tegevvälase andmed. Tegevvälaste hulgas oli kokku **318** naissoost isikut (tabel 1). Siinkohal tuleb märkida, et kutsealuste arv on endiselt languses, olles vähenenud võrreldes eelmise aruandlusperioodiga **2 146** isiku võrra. Kutsealuste arvu vähenemine on tingitud kahest asjaolust: kutsealuseid lisandub uutest aastakäikudest vähem (tabel 2) ning endiselt vabastatakse stabiilne hulk kutsealuseid ajateenistusse kutsumisest seadusest tulenevatel põhjustel, nagu nt kriminaalkorras karistus või 28-aastaseks saamine. (tabel 3). Arvestuses kajastatud ka ajateenistuse läbinud naissoost isikud, kes asusid ajateenistusse 2015. aasta juulis ja lõpetasid ajateenistuse 2016 aastal.

Tabel 1 Kaitseväekohustuslaste jagunemine registris seisuga 01.01.2017

Jrk nr	Kategooria	Arv	
		2015	2016
1	kutsealused¹	39969	37823
2	ajateenijad	2725	2627
	nendest naissoost isikud	6	12
3	asendusteenistujad	46	92
4	tegevvälased	3229	3252
	nendest naissoost isikud	336	318
5	18–60-aastased meessoost isikud (reservis olev isik)	223918	224826
	nendest kaitseväekohustuse võtnud üle 18-aastased isikud	77	238
6	Naissoost isikud (reservis olev isik)	919	966
	nendest kaitseväekohustuse võtnud naissoost isikud	90	128
	nendest ajateenistuse läbinud naissoost isikud	18	41
	Kokku (1-6)	270806	269586

2016. aasta jooksul kanti registrisse kokku **6442** kutsealuse ja **427** reservis oleva isiku andmed. Registrisse kantud kutsealuste andmed sisaldavad aastakäike 1989-1999 ning reservis olevate isikute andmed aastakäike 1956-1988 (tabel 2). Tabelist nähtub, et kodakondsusest loobunute arv on langenud nii kutsealuste kui reservis olevate isikute hulgas. 427 reservis olevate isikute puhul on tegemist aruandlusperioodil Eesti kodakondsuse saanud või kaitseväekohustuse võtnud isikutega.

Tabel 2 Registrisse kantud kutsealuste ja kaitseväekohustuslaste andmed aruandlusperioodil

Jrk nr	Näitaja	17-27 aastased isikud		28-60 aastased isikud	
		2015	2016	2015	2016
1	registrisse kantud	6337	6442	400	427
2	registrist kustutatud (surnud)	55	51	892	902
3	kodakondsusest loobunud	64	26	95	57

Seisuga 1. jaanuar 2017.a on ajateenistusse kutsumata jätmise kehtivaid otsuseid **11 830** (registris arvel olevatest aastakäikudest 1989-1999) ning ajateenistusse asumisest vabastamise kehtivaid otsuseid **2 634**. Kutsumata jätmise põhjuste osas domineerib terviseseisundi mittevastamine kaitseväeteenistuskohustuslaste tervisenõuetele – **11 450** juhul. Ajateenistusse asumisest vabastamise osas domineerib määratud piirvanuse ületamine – isik on saanud 28-aastaseks, **2 101** juhul (tabel 3). Ajateenistusest asumisest vabastatud kutsealuste arvu osas, kes on süüdi mõistetud karistusseadustiku 8., 9., 13., 15., 18. või 22. peatükis sätestatud kuriteos, toimus vähenemine. Kui aastal 2015 oli vastav arv 394, siis 2016. aastal 209.

¹ Kutsealune on 17-27-aastane (k a) meessoost isik, kuni aja- või asendusteenistusse asumiseni või aja- või asendusteenistusest vabastamiseni

Tabel 3 Ajateenistusse kutsumata jätmise ja ajateenistusse asumisest vabastamise kohta kehtivad otsused aastakäikude 1989-1999 kohta seisuga 01.01.2017

		2015	2016
1. Ajateenistusse kutsumata jätmine		9264	11830
1.1	tervise seisund arstliku komisjoni otsusel ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	8896	11450
1.2	ei ole läbinud vähemalt põhikooli II kooliastet põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse tähenduses	120	111
1.3	on kriminaalasjas kahtlustatav või süüdistatav, kuni kriminaalmenetluse lõpetamiseni	36	29
1.4	kannab vabadusekaotuslikku karistust	5	8
1.5	välislepingus ettenähtud juhul		0
1.6	on asunud kõrgharidust omandama arsti või õe erialal	207	232
2. Ajateenistusse asumisest vabastamine		2274	2634
2.1	saanud 28-aastaseks	1596	2101
2.2	süüdi mõistetud karistusseadustiku 8., 9., 13., 15., 18. või 22. peatükis sätestatud kuriteos ja selle eest on talle mõistetud vabadusekaotuslik karistus ning tema andmed ei ole karistusregistrist karistusregistri seaduse kohaselt kustutatud	394	209
2.3	tema andmete kaitsevækohustuslaste registrisse kandmisele eelnenud ajal elanud rahvastikuregistri andmetel katkematult vähemalt seitse aastat välisriigis või on sündinud ja elanud välisriigis tema andmete kaitsevækohustuslaste registrisse kandmisele vahetult eelnenud ajal ning ei ole viie aasta jooksul andmete registrisse kandmisest arvates esitanud kirjalikku taotlust ajateenistusse või asendusteenistusse asumiseks	269	307
2.4	läbi teinud kohustusliku sõjaväeteenistuse välisriigi relvajõududes või on teeninud sõjaväelasena välisriigi relvajõududes vähemalt 12 kuud või läbi teinud asendusteenistuse välisriigis	3	6
2.5	kantud tervishoiutöötajate riiklikku registrisse arsti või õena ning töötab vastaval erialal ja on läbi teinud Kaitsevæ nõuetele vastava väljaõppe	12	11
2.6	nimetatud kohtunikuks ning kelle vabastamise ettepaneku on teinud kohtute haldamise nõukoda	0	0

Ajateenistuskohustuse täitmiseks ajapikenduse andmise alused on jagunenud neljaks grupiks: (1) kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele ajutiselt mittevastamine – kokku **3 360** isikut, (2) lapse ülalpidamine või puudega isiku hooldamine – kokku **923** isikut, (3) hariduse omandamine – kokku **13 804** isikut ning (4) valitaval ametikohal töötamine – kokku **18** isikut. Nagu ka alljärgnevalt tabelist nähtub, antakse kõige enam ajapikendust hariduse omandamiseks. Kokku on ajapikendust antud **18 105** isikule (tabel 4). Võrreldes 2015. aastaga on lapse ülalpidamiseks või puudega isiku hooldamiseks ajapikendust omavate isikute arv vähenenud 102 võrra. Samuti on vähenenud hariduse omandamiseks (**334** võrra) ning valitaval ametikohal töötamiseks (**5** võrra) antavate ajapikenduste arv. Vastavate otsuste osakaalu vähenemine on seotud peamiselt kutsealuste arvu langusega. Tõusnud on tervisenõuetele ajutiselt mittevastavuse tõttu ajapikenduste andmise otsuste hulk **385** võrra.

Tabel 4 Seisuga 01.01.2017 kehtivad otsused ajateenistuskohustuse täitmiseks ajapikenduse

andmise kohta

		2015	2016
1	Kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele ajutise mittevastavuse tõttu	2975	3360
2	Lapse ülalpidamiseks või puudega isiku hooldamiseks	1025	923
2.1	lapsevanemana või muu last ülalpidava isikuna peab ülal vähemalt ühte alla kolmeaastast last ning ülalpidamiskohustus tuleneb perekonnaseadusest	563	511
2.2	lapsevanemana või muu last ülalpidava isikuna on kohustatud ülal pidama vähemalt kahte last ning ülalpidamiskohustus tuleneb perekonnaseadusest	256	308
2.3	lapsevanemana või muu last ülalpidava isikuna üksinda peab ülal vähemalt ühte last, kellel puuduvad teised ülalpidamiskohustusega isikud, ja ülalpidamiskohustus tuleneb perekonnaseadusest	15	14
2.4	eelmine KVTS § 54 p.1 (Perekonna ainus toitja)	143	60
2.5	on ainus isik, kes on kohustatud ülal pidama raske või sügava puudega inimest, kellel puuduvad teised ülalpidamiskohustusega isikud	48	30
3	Hariduse omandamiseks	14138	13804
3.1	üliõpilasena valinud ajateenistusse asumise aja (KVTS § 44 lg 2)	1616	1540
3.2	üldkeskhariduse omandamiseks statsionaarses õppes (KVTS § 44 lg 3)	6941	6791
3.3	ilma keskhariduseta kutsealusel on õigus ajapikendusele statsionaarses õppevormis kutseõppe tasemeõppes õppimiseks selle aasta 1. juulini, mille jooksul ta saab 21-aastaseks (KVTS § 44 lg 4)	2586	5190
3.5	õpib sisekaitsealase rakenduskõrgkooli politsei-, piirivalve- või päästeerialal (KVTS § 44 lg 5)	41	35
3.6	välisriigi kõrgkoolis (KVTS § 44 lg 6)	254	248
4	Valitaval ametikohal töötamiseks	23	18
5	Kokku	18161	18105

4. KAITSEVÄETEENISTUSKOHUSTUSLASE TERVISENÕUETELE VASTAVUSE HINDAMINE

Kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele vastavuse hindamist kaitseväeteenistuskohustust võtta soovivale isikule, kutsealusele ja reservis olevale isikule viib läbi Kaitseressursside Ameti juures asuv arstlik komisjon. Kaitseväeteenistuskõlblikkuse määramisega seotud valdkondade ülevaade kajastub tabelites 5-7.

2016. aastal väljastati Kaitseressursside Ameti poolt **23 728** kutset kutsealustele, sh 112 kutset naissoost isikutele, mis on 374 võrra rohkem kui eelmisel aastal. Kokku langetasid arstlikud komisjonid **12 211** otsust, millest **3 922** otsuse kohaselt isik vastas kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele, sh **55** naissoost isikut. Täpsem arstlike komisjonide poolt langetatud otsuste jaotus on ära toodud tabelis 5.

Tabel 5 Kutsealuste arstlikud komisjonid

		2015	2016
1	Väljastatud kutseid arstlikule läbivaatusele, sh:	23354	23728
	nendest naissoost isikud	99	112
2	Arstlikule läbivaatusele ilmunud	15020	14966
3	Arstliku komisjoni otsused, sh:	11790	12211
	3.1 vastab kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	3699	3922
	nendest naissoost isikud	42	55
	3.2 ajutiselt ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	4674	5247
	nendest naissoost isikud	6	8
	3.3 ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	3417	3042
	nendest naissoost isikud	4	2

Reservis olevatele isikutele väljastati 2016. aastal **672** arstliku komisjoni kutset. Arstlikule läbivaatusele ilmus **468** reservis olevat isikut. Kokku langetati arstliku komisjoni otsuseid **412**, millest **137** juhul vastas reservis olev isik kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele (tabel 7). 2016. aastal langetatud otsustest 110 isiku puhul tervise seisund ajutiselt ei vastanud kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele. Reservis olevate isikute osas kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele vastavuse otsuste vähesus on tingitud asjaolust, et reservis olevad isikud pöörduvad arstliku komisjoni poole oma terviseseisundi muutumisel. Üldjuhul on pöördumiste ajendiks asjaolu, et reservis oleva isiku hinnangul on tema terviseseisund muutunud halvemaks.

Tabel 6 Reservis olevate isikute arstlikud komisjonid

		2015	2016	
1	Väljastatud kutseid arstlikule läbivaatusele	910	672	
2	Arstlikule läbivaatusele ilmunud	650	468	
3	Arstliku komisjoni otsused, sh:	590	412	
	3.1	vastab kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	178	137
	3.2	ajutiselt ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	210	110
	3.3	ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	202	165

Kaitseressursside Ameti arstlike komisjonide poolt tehtud otsuste osas on isikutel, kes ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele, domineerivateks diagnoosideks endiselt lihasluukonna ja sidekoehaigused ning psüühika- ja käitumishäired (tabel 7). Diagnooside esinemissagedus, mille alusel isikud ajutiselt ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele, on võrreldes 2014. ja 2015. aastaga jäänud samaks.

Tabel 7 Diagnooside esinemissagedus Kaitseressursside Ameti arstlikes komisjonides tehtud otsuste põhjal

Jrk nr	Otsuse liik	1.			2.			3.		
		Diagnoos	Arv	%	Diagnoos	Arv	%	Diagnoos	Arv	%
1	Vastab kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	Lihaskonna ja sidekoehaigused	1014	62	Silma- ja silmanuste haigused	410	25	Hingamiselundite haigused	202	13
2	Ajutiselt ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	Lihaskonna ja sidekoehaigused	2740	60	Psüühika- ja käitumishäired	1164	25	Vereringeelundite haigused	663	15
3	Ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	Psüühika- ja käitumishäired	1354	42	Lihaskonna ja sidekoehaigused	1349	41	Närvisüsteemihaigused	559	17

5. AJATEENISTUSSE KUTSUMINE

2016. aasta jooksul planeeriti ajateenistusse kutsuda² **3 170** kutsealust ja **30** naissoost isikut. Kaitseministri määrusega lubati kehtestatud piirarve ületada 5% ulatuses. Ajateenistuskohustust asus täitma **3 272** kutsealust ja **33** naissoost isikut. Lähtuvalt üksuste ettevalmistustsükli dünaamikast kestab 1. ja 27. nädalal ajateenistusse asunud kutsealuste teenistus 11 kuud ning 40. nädalal teenistusse asunutel 8 kuud. Kõige rohkem kutsealuseid (sealhulgas naissoost isikud) asus ajateenistuskohustuse täitmisele 27. nädalal – **1785**. Teenistuskohast saadeti tagasi üks naissoost isik. Kogunemiskohta ilmus kokku **3 311** kutsealust, kellest **33**-le määrati tervise seisundi tõttu korduv arstlik läbivaatus ning **6** kutsealust saadeti väeosast tagasi. Kogunemiskohta jättis ilmumata kokku **187** kutsealust.

Tabel 8 Ajateenistusse kutsumine 2016 (sulgudes on toodud naissoost isikute näitajad)

		Nädal			KOKKU
		1.	27.	40.	
1	Ajateenistusse kutsutavate isikute planeeritud arv - sulgudes naissoost isikute arv	322 (8)	1759 (16)	1089(6)	3170 (30)
2	Väljastatud otsuseid ajateenistusse asumiseks	453 (6)	2197 (18)	1504 (14)	4154 (38)
3	Alustatud täiendavaid menetlusi	86 (1)	394 (2)	289 (2)	769 (5)
4	Kogunemiskohta mitteilmunud	23	87	77	187
5	Kogunemiskohta ilmunud	346 (5)	1787 (16)	1178 (12)	3311 (33)
6	Kogunemiskohas tervise seisundi tõttu määratud korduv arstlik läbivaatus	3	12	18	33
7	Väeosast tagasi saadetud		5	1	6
8	Ajateenistusse toimetatud	343 (5)	1770 (16)	1159 (12)	3272 (33)

Tervikuna täideti ka 2016. aastal ajateenistusse kutsumise plaan täielikult ning kõik väeüksused komplekteeriti ka ettenähtud ülekattega, et osaliselt kompenseerida teenistuse käigus väljalangevust.

Positiivse arenguna alustas 2016. aastal ajateenistust 33 vabatahtlikult kaitseväekohustuse võtnud naissoost isikut ehk 3 võrra enam, kui nägi ette kaitseministri poolt kehtestatud kutsealuste jaotuskava.

Võrreldes eelmiste aastatega pole märkimisväärselt kasvanud ka kogunemiskohta ilmumata jätnud kutsealuste arv, kellede osas algatas Kaitseressursside Amet 2016. aastal kokku 169 väärtemenetlust. Kaitseväekohustuslastele tehti kokku 1896 erinevat ettekirjutust.

² Kaitseministri 14. oktoobri 2013. a määrusega nr 26 “2016. aasta kutsealuste ja naissoost isikute ning osaliselt 2018. aasta kutsealuste ajateenistusse asumise tähtajad ja nende arvuline jagunemine ajateenijate väljaõppega tegelevate struktuuriüksuste vahel ning ajateenistuse kestus“

6. AJATEENISTUS

Aruande ajateenistuse peatükis võetakse aruandlusperioodiks 2015. aasta II poolaasta kuni 2016. a I poolaasta lähtuvalt ajateenistusse kutsumise ja üksuste ettevalmistamise tsüklist. Käesolev peatükk annab ülevaate ajateenistuse läbinute ja ennetähtaegselt teenistusest vabastatute arvulisest suhtest ning vabastamise peamistest põhjustest. Eraldi on välja toodud naissoost isikute arvuline osalus ajateenistuses.

2015. aasta II poolaastal asus ajateenistusse **3 022** kutsealust ja 13 naissoost isikut ning 2016. aasta I poolaastal **343 kutsealust** ning 5 naissoost isikut, kokku **3 365** kutsealust (sh lubatud **5%** ülekate) ja 18 naissoost isikut. Sarnaselt eelnevatele aastatele komplekteeriti ja õpetati väljaõppetsükli käigus välja Kaitseväge sõjaaja üksuste ettevalmistamise kavast ettenähtud üksused, ehk osaliselt või täielikult kaks jalaväepataljoni mõlema jalaväebrigaadi tarbeks ning 1/3 kuni 1/6 brigaadide ja keskalluvusega lahingutoetusüksustest.

Ajateenistuse lõppedes määrati sõjaaja ametikohale **2 756** ajateenijat (sh 9 naissoost ajateenijat). Ajateenijate väljalangevusest hoolimata suutis Kaitseväge kõik ajateenijate baasil ettevalmistatavad reservüksused komplekteerida ja väljaõpetada vastavalt reservüksuste ettevalmistamise kavadele, kuna väljalangevust kompenseeritakse muuhulgas ajateenijate ülekattega teenistusse kutsumisega ning vajadusel täitmata jäänud ametikohtade mehitamisega eelnevatel aastatel kiirreageerimisstruktuurist väljalangenud reservväelastega.

Ajateenijate väljalangevuse peamiseks põhjuseks väljaõppe perioodil on endiselt **tervisliku seisundi mittevastavus tervisenõuetele** (aluseks kaitseväeteenistuse seaduse § 56 lg 2 p 1). Selle alusel vabastati 2016. aastal ennetähtaegselt teenistusest **653** ajateenijat, mis teeb **19,3%** ajateenistusse asunutest. Võrreldes kahe eelneva aastaga on väljalangevuse osakaalu suurusjärk jäänud samaks. Muud ajateenistuse katkemise põhjused, meditsiiniliste põhjuste kõrval, olid marginaalsed.

Ennetähtaegselt vabastati ajateenistusest 9 naissoost isikut, kellest 5 kasutas kaitseväeteenistuse seadusest tulenevat õigust (kaitseväeteenistuse seaduse § 82 lg 11) loobuda ajateenistusest 90 päeva jooksul alates ajateenistusse asumisest.

Endiselt on levinuim põhjus ajateenijate teenistusest vabastamisel lihasluukonna ja sidekoehaigused (**40,7%**), mis võrreldes eelmise perioodiga on umbes 9% suurenenud. Psüühika- ja käitumishäired moodustavad 19,3% vabastamise põhjustest, mis jääb samasse suurusjärku eelneva aruandlusperioodiga. Vigastuste ja mürgistuse osakaal on suhteliselt marginaalne, moodustades 6,8% vabastamistest tervislikel põhjustel. Ajateenistusest vabastamise puhul moodustavad muud erinevad tervislikud põhjused kokku 33,2%. Enam esinevate diagnoosigruppide võrdlus eelnevate aastatega on toodud tabelis 9.

Tabel 9 Enamesinevate diagnoosigruppide võrdlus

Diagnoosigrupp	% 2012	% 2013	%2014	%2015	%2016
psüühika- ja käitumishäired	27,9	27,4	25,7	17,6	19,3
lihasluukonna ja sidekoehaigused	36,9	41,4	38,1	31	40,7
vigastused ja mürgistused	9,7	4,4	7	6,3	6,8

KVTS § 82 lg 4 sätestab **naissoost isikute ajateenistusse kutsumise** ja volitab kaitseministrit kehtestama naissoost ajateenijate ajateenistusse kutsumise tähtajad, teenistuskohad, teenistuse pikkuse ning teenistusse kutsutavate naissoost isikute arvu. Ajateenistusse asunud naissoost isikul on õigus loobuda ajateenistusest 90 päeva jooksul. Naissoost isikute jagunemine ajateenistusse asumise aegade vahel ning nende sõjaaja ametikohale määramine 2016. aastal on välja toodud tabelis 10.

Tabel 10 Naissoost isikute ajateenistuse läbimine 2016. aastal

Kutsumise aeg	kaitseministri määrus	Võeti ajateenistusse	Vabastati omal soovil/tervi sega	Lõpetas ajateenistuse ja arvati reservi 2016. aastal
1. nädal (2016)	8	5	3	2
27. nädal (2015)	14	10	6	4
40. nädal (2015)	4	3	0	3
KOKKU	26	18	9	9

7. ASENDUSTEENISTUS

KVTS § 58 lõige 1 kohaselt on Kaitseressursside Ametil õigus otsustada kaitseväeteenistuskohustuse asendamine asendusteenistusega kutsealuse motiveeritud taotluse alusel, kui kutsealune on keeldunud kaitseväeteenistusest usulistel või kõlbelistel põhjustel. Seisuga 1. jaanuar 2017 oli asendusteenistuses **92** isikut. 2016. aastal on asendusteenistusse asumiseks esitatud taotluste arv võrreldes eelneva aruandlusperioodiga kasvanud. 2015. aastal esitati 68 taotlust ning 2016. aastal on taotlusi esitatud **106**. Täpsem jaotus asendusteenistuse valdkonnas on ära toodud tabelis 11.

Tabel 11 Asendusteenistus

Jrk nr	Näitaja	Arv
1	Asendusteenistuses seisuga 1.01.2017	92
2	Alustas asendusteenistust	98
3	Lõpetas asendusteenistuse	52
4	Esitatud taotlusi asendusteenistusse asumiseks	106

8. ÕPPEKOGUNEMISED

2016. aastal planeeriti kaitseministri määrusega³ kutsuda õppekogunemistele 2925 reservväelast. Lisaks nähti määrusega ette 320 vabatahtliku osalemise võimalus. Õppekogunemiste eesmärgiks on korrata ja täiendada teadmisi, oskusi ning harjutada üksuste koostegevust. Olulisemateks 2016. aastal toimunud õppekogunemisteks olid 2. jalaväebrigaadi suurtükiväepataljoni allüksuste, Lennubaasi baasikaitsekompanii ning Kaitseliidu poolt ettevalmistatava Lääne maakaitseringkonna allüksuste õppekogunemised. Samuti korraldati väiksemas mahus õppekogunemisi ka erinevate üksuste erialaspetsialistidele, ohvitseridele ja allohvitseridele.

Õppekogunemistele kutsuda plaanitud 2925 reservväelasest osales õppekogunemistel 2016. aastal 1926 (65,8% planeeritud) ning lisaks 216 vabatahtlikku, mis on samal või isegi paremal tasemel kui eelnevatel aastatel, välja arvatud 2015. aasta, mil korraldati suurõppus „Siil“. Võrreldes 2015. aastaga – mil õppekogunemistel osales 81,5% planeeritud reservväelastest – on 2016. aastal õppekogunemistel osalenute protsent vähenenud. Siinkohal on endiselt probleemiks asjaolu, et ligi neljandik väljasaadetud kutsetest ei jõudnud adressaadini, kuid teisalt suurenes võrreldes 2015. aastaga nende reservväelaste arv (28% kutse kättesaanutest), kes ei ilmunud õppekogunemistele kohale. Kaitseväge ise vabastas vastavalt kaitseväeteenistuse seadusele õppekogunemisele tulekust majanduslikel või perekondlikel põhjustel 349 reservväelast.

Õppekogunemistel osalenute protsent langes võrreldes 2015. aastaga tõenäoliselt ka põhjusel, et 2015. aastal toimunud suurõppusele „Siil“ saadeti suurem osa kutseid reservväelastele välja mitte vähemalt 120 päeva enne õppuse toimumist, vaid üldjuhul enam kui pool aastat enne õppust, mis andis reservväelastele rohkem aega õppekogunemisel osalemise sobitamiseks oma rutiinse töö- või pereeluga. Ka ei kaasnenud 2016. aasta õppekogunemistega ulatuslikku kommunikatsioonikampaaniat nagu suurõppuse „Siil“ puhul. Samuti avaldab õppekogunemistel osalemise vähenenud osakaalule mõju mitu aastat senisel tasemel püsinud reservväelaste toetuse suurus (reakosseisule 27, allohvitseridele 30 ning ohvitseridele 40 eurot päevas), mida on probleemina välja toonud ka õppekogunemisel osalenud reservväelased.

Lisaks tavapärasele õppekogunemistele korraldati 2016. aastal esmakordselt ka lühikese etteteatamisajaga lisaõppekogunemine „Okas“, mille eesmärk oli harjutada kogu riigikaitse juhtimisstruktuuri juhtimistegevust ning hinnata kahe allüksuse lahinguvalmiduse saavutamist.

2.-4. detsembrini toimunud lisaõppekogunemise eesmärgid täideti, kuna riigikaitse juhtimisvalmisoleku saavutamine ja otsuste vastuvõtmine toimus õigeaegselt ning allüksuste lahinguvalmidus saavutati vastavalt planeeritule. Lisaõppekogunemisel osales kokku 266 kaitseväelast, sh 218 reservväelast, kellest komplekteeriti 88% ulatuses staabi- ja sidepataljoni staabikompanii, lõuna maakaitseringkonna lahingukompanii ning ettenähtud juhtimisstruktuur ja toetuselement.

³ Kaitseministri 17.09.2015 määrus nr 23 „2016. aasta õppekogunemiste aegade ja neis osalevate reservväelaste arvu kehtestamine“.

9. KUTSEALUSTE, AJATEENIJATE JA RESERVVÄELASTE ARVAMUSUURINGUD

Turu-uuringute AS viis Kaitseressursside Ameti tellimusel 2016. aasta suvel läbi veebiküsitluse kutsealuste ning sama kevadel reservi arvatud ajateenijate seas. Küsitluses osales 944 kutsealust ja 628 reservväelast. 2016. aastal viidi läbi kutsealuste ja reservväelaste uuring kümnenadat aastat järjest. Uuringu eesmärk oli teada saada, kuidas suhtuvad kutsealused ja ajateenistuse läbinud noormehed ajateenistusse ning kui rahul olid reservi arvatud noormehed läbitud ajateenistusega.

Uuringust selgub, et toetus kohustuslikul ajateenistusele on kutsealuste ning reservväelaste seas kõrge. Kutsealustest peab noormeeste kohustuslikku ajateenistust vajalikuks 62%, reservväelastest 76%. 2015. aastal andsid vastava hinnangu 70% kutsealustest ning 96% reservväelastest. Naiste vabatahtlikku ajateenistust pooldas 50% ajateenistuse läbinutest ning 41% kutsealustest. Elanikkonnas tervikuna oli toetus naiste ajateenistusele 2016. aasta märtsis 57%.

Omavalitsustel läks ajateenistusse 38% kutsealustest ning 49% küsitlusele vastanud reservväelastest, mis näitab, et omavalitsustel ajateenistusse asuvate isikute osakaal on võrreldes 2015. aastaga pisut tõusnud. 2015. aastal läks omavalitsustel ajateenistusse 36% kutsealustest ning 43% reservväelastest. Suhtumine ajateenistusse minekusse on positiivsem nooremate ning madalama haridusega vastajate seas. Vastajad ise leiavadki, et ajateenistus tuleks läbida võimalikult noores eas, kohe pärast keskhariduse omandamist (seda pooldab 58% kutsealustest ning 75% reservväelastest).

Rahulolu ajateenistusega on jäänud 2015. aastal läbi viidud uuringu tulemustest lähtuvalt samale tasemele - 70% oli ajateenistusega rahul ning 30% oli rahulolematu. Ajateenistusega rahulolu üheks oluliseks teguriks oli ülemate professionaalsus ja nende suhtumine ajateenijatesse.

81% ajateenistuse läbinutest tunneb ennast teenistujana järel enesekindlamana, 79% targema ja kogenumana ning 69% füüsiliselt tugevamana. Põhisliste ajateenistusest saadud oskuste ja kogemustena nimetasid reservväelased isiksuse arengut ja eneses suuremale selgusele jõudmist ning meeskonnatöö ja teistega arvestamise oskusi.

Lisaks viidi 2016. aastal läbi tagasisideküsitlus õppekogunemisel Kevadtorm ja Kaitseleidi õppusel Läänemere osalenud reservväelaste, tegevväelaste ja kaitseleidlaste seas. Küsitluses osales 883 isikut. Õppekogunemisel osalejatelt uuriti suhtumist õppekogunemisele tulekusse ning koguti täpsemaid hinnanguid õppekogunemise erinevatele aspektidele ning kaitseväes toimunud muutustele. Kõnesolevat rahulolu-uuringut on viidud läbi juba alates 2011. aastast.

Küsitluse tulemustest selgub, et hea meelega tuli õppekogunemisele 43% küsitletutest ning ainult 2% tuli õppekogunemisele täiesti vastumeelselt. Võttes võrdluseks eelnevatel aastatel läbi viidud uuringud, siis selgub, et suhtumine õppekogunemistel osalemisse on aastatega järjest paranenud. Kõrgem on õppekogunemisel osalemise motivatsioon neil, kes on osalenud enam kui ühel õppekogunemisel - esmakordset osalejatest tuli õppekogunemisele hea meelega 36%, siis neli ja enam korda õppustel käinutest 58%. Sagedasemad õppustel käijad olid eelkõige kaitseleidlased. Märkimisväärselt on paranenud hinnangud õppuste üldisele korraldusele ning saabumise ja varustuse väljajagamise korraldusele. Tunduvalt on kasvanud ka rahulolu kaitseväe varustusega. Endiselt on jäänud madalale tasemele rahulolu õppustel viibitud aja eest makstava tasuga. Kõige positiivsemalt hinnatakse oma üksuse ühtekuuluvustunnet, õppuste emotsionaalselt õhustikku ning korraldajate suhtumist, teadmisi ja oskusi.

Neil vastajail, kes on ajateenistuse läbinud Eesti kaitseväes, paluti hinnata, kuidas on Eesti kaitsevägi

muutunud võrreldes ajaga, mil vastaja ise oli ajateenistuses. Kõigist küsitletud ajateenistuses käinutest leidis 76%, et kaitseväes on toimunud areng paremuse poole, sealjuures 29% arvab, et on toimunud suur arenguhüpe.

2016. aastal käivitas Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste Rakendusuringute Keskus koostöös Tartu Ülikooli juures tegutseva Sotsiaalse Jätkusuutlikkuse Kompetentsikeskuse (SJKK) ja Tervise Arengu Instituudiga (TAI) esmakordselt ka ajateenijate nn kompleksuuringu, mille käigus küsitletakse pea kõiki ajateenijaid teenistuse jooksul kolmel korral – teenistuse alguses, teenistuse keskel ning teenistuse lõpus. Uuringu eesmärgiks on kõikehõlmava ülevaate saamine kogu aastas ajateenistusse astuvate kutsealuste kogumist, nende motivatsioonist, rahulolust ning teenistuse kitsaskohtadest, et kogutud infot oleks võimalik edaspidi kasutada Kaitseväe ühe olulisema inimvara – ajateenijate – teenistuse ja väljaõppe arendamiseks ja kitsaskohtade tuvastamiseks.

2016. aastal teenistust alustanud ajateenijate kompleksuuringute lõplikud tulemused selguvad 2017. aasta suvel pärast väljaõppetsükli lõppu, kuid esimeste uuringutulemuste põhjal on näiteks ilmnend, et keskmiselt astub vabatahtlikult ajateenistusse u 35% ajateenijatest, mis vastab ka Kaitseressursside Ameti statistikale ja uuringutele. Seejuures ilmnnes, et enim on vabatahtlikke kohe pärast gümnaasiumi lõppu ajateenistusse tulnud 19-aastate seas ning ka selle vanusegrupi hinnangud oma füüsilise seisundi ja tervisenäitajate kohta on kõrgemad, kui vanemaeliste ajateenijate seast. Sellist ajateenijate enda hinnangut kinnitavad ka kehaliste võimete testi tulemused. Samuti selgus esmastest tulemustest üllatuslikult, et ajateenijate peamised mured ja hirmud seoses teenistusse tulekuga pole seotud mitte niivõrd füüsilise ja vaimse toimetulekuga, vaid lähedastest eemaloleku, ning katkestusega seniste vaba aja veetmise võimalustes ja hobides.

10. TEGEVVÄELASED

Tegevväelaste arv suurenes 2016. aastal **23** tegevväelase võrra, ulatudes aasta lõpus **3 252** tegevväelaseni. Riigikaitse arengukava (RKAK) 2013-2022 näeb ette tegevväelaste arvu tõstmise **3571** tegevväelaseni 2022. aastaks, RKAK-i rakenduskava kohaselt oli planeeritud 2016. aasta lõpuks saavutada **3321** tegevväelase tase, millest on mahajäämus -69 tegevväelast. Tegevväelaste arv sõjaväelise aastme alaliikide lõikes Kaitseväes ja Kaitseliidus on kajastatud tabelis 13.

Tabel 13. Tegevväelaste arv ametikohtadel sõjaväelise aastme alaliikide lõikes Kaitseväes ja Kaitseliidus

Ametikoha aastme alaliik	Teenistuses ametikohtadel 2016 alguse seisuga	Teenistuses ametikohtadel 31.12.2016 seisuga
Kõrgemad ohvitserid	12	9
Vanemohvitserid	547	552
Nooremohvitserid	507	542
Vanemallohvitserid	1182	1094
Nooremallohvitserid	531	646
Sõdurid	239	195
Kadetid	159	157
Kokku teenistuses	3177	3195
Lapsehoolduspuhkusel	52	57

2016. aastal värvati Kaitseväge ja Kaitseliitu kokku 308 tegevväelast (2015. aastal oli värvatute hulk 384), teenistusest lahkus 285 tegevväelast (2015 lahkus teenistusest 253 tegevväelast). Vabatahtlik personalivoolavus tegevväelaste hulgas kasvas 2016. aasta lõpuks 8,9%-ni.

Kui 2015. aastal oli tegevväelaste koguarvu suurenemine 131 tegevväelase võrra viimase seitsme aasta parim tulemus (aastal 2008 oli tegevväelaste kasv 183), siis 2016. aastal jäi tegevväelaste juurdekasv aasta lõpuks tagasihoidlikuks. Kuni III kvartali lõpuni kasvas tegevväelaste arv plaanipäraselt, kuid aasta viimases kvartalis kasvas tegevväelaste vabatahtlik voolavus 8,9%-ni, mistõttu kahanes tegevväelaste arv aasta lõpu seisuga 3252-ni. Kuna tegevväelaste voolavus suurenes hüppeliselt alles 2016. aasta IV kvartalis, on aruande koostamise hetkel vara öelda, millised on kasvanud voolavuse täpsed põhjused ning kas tegemist on jätkuva trendiga.

11. PEAINSPEKTORITEENISTUS

Kaitseväe peainspektoriteenistuse põhiülesandeks inspekteerida Kaitseväe struktuuriüksusi sõjaväelise väljaõppe ja sisekorra kontrollimiseks, menetleda kaitseväelaste ja Kaitseväega teenistus- või töösuhtes olevate isikute avaldusi ning osaleda Kaitseväe plaanide ja kavade koostamisel. Peainspektori ja peainspektoriteenistuse õigusvahemehe poole võivad pöörduda oma teenistusalaste küsimustega kõik kaitseväelased ja Kaitseväega teenistus- või töösuhtes olevad isikud ilma käsuliini järgimata ning peainspektoriteenistuse töötajad on oma tegevuses sõltumatud teistest ülematest peale Kaitseväe juhataja.

2016. aastal menetles Kaitseväe peainspektoriteenistus kokku **86** pöördumist, millest 30 esitati ajateenijate, 52 tegevväelaste või Kaitseväe tsiviilteenistujate poolt ning 4 pöördumist Kaitseväega otseselt mitteseotud isikute poolt. Kokku on pöördumiste arv võrreldes 2015. aastaga (35 registreeritud pöördumist) kasvanud, mis tuleneb paljuski juhtumitest, kus paljud peainspektoriteenistuse poole pöördujad soovisid saada arvamust ja tagasisidet olukordadele, mis pole veel aset leidnud, kuid võivad pöörduja hinnangul tulevikus realiseerida. Peainspektoriteenistuse hinnangul on tegemist tervitatava nähtusega, mis näitab isikute aktiivset suhtumist võimalikesse probleemidesse ja nende ennetamisse.

Sarnaselt eelnevate aastatega puudutasid ajateenijate pöördumised eelkõige nende tervises seisundit ja ennetähtaegset teenistusest vabastamist nt raske perekondliku olukorra jms juhtumite puhul. Tegevväelaste ja tsiviilteenistujate pöördumised on eelkõige seotud teenistuse tasustamise, distsiplinaarvõimu ning teisele ametikohale suunamisega.

12. OLULISEMAD TEGEVUSED 2017. AASTAL

1. 2017. aastal jätkab Kaitseministeeriumi valitsemisala kaitseväekohuslaste arvestust, kaitseväekohuslaste tervisenõuetele vastavuse hindamist, ajateenistusse kutsumist ning reservüksuste ettevalmistamist samas mahus eelnevate aastatega.
2. Kaitseministeerium töötab koos Kaitseressursside Ameti ja Kaitseväega välja ettepanekud kutsealuste tervisekontrolli ja -nõuete muutmiseks.
3. Ajateenistusse plaanitakse 2017. aastal kutsuda vähemalt 3200 kutsealust. Olulisema muudatusena alustatakse 2017. aastal ka seni vaid tegevvällastest koosnenud 1. jalaväebrigaadi Scoutstapataljonis ajateenijate väljaõpet, et suurendada pidevalt lahinguvalmiduses olevate kaitsevälaste arvu ning tagada paremini Scoutstapataljoni tegevvälaste juurdekasvu.
4. Õppekogunemiste valdkonnas kutsutakse 2017. aastal õppekogunemistele kokku 2976 reservvälast ning lisaks võimaldatakse vabatahtlikult õppekogunemisel osaleda kuni 400 reservvälasel. Sarnaselt eelmise aastaga plaanitakse 2017. aastal läbi viia ka vähemalt üks lühikese etteteatamisajaga lisaõppekogunemine.
5. 2017. aasta lõpuks luuakse kaitseväekohustuslaste iseteenindusportaal, mille kaudu hakkab toimuma teatiste, otsuste ja kutsete kättetoimetamine kaitseväekohustust võtta soovivatele isikutele, kutsealustele ja reservvälastele, samuti kodanike poolt Kaitseministeeriumi valitsemisalale andmete edastamine. Iseteenistusportali loomise eesmärgiks on lihtsustada kodanike ja Kaitseministeeriumi valitsemisala vahelist suhtlust, muuta dokumentide adressaatidele dokumentidega tutvumine kiiremaks ja mugavamaks ning vähendada paberkandjal kättetoimetatavate kutsete jm teatiste hulka ja sellega kaasnevaid kulusid.
6. Et kaitseväekohustuslaste arv, kes eiravad kutseid arstliku komisjoni ette, ajateenistusse või õppekogunemisele, on püsinud senisel tasemel (ning õppekogunemisele kutsutute seas isegi kasvanud), plaanitakse 2017. aasta jooksul välja töötada seadusemuudatuste eelnõu, millega nähakse ette täiendavaid sunni- ja karistusmeetmed Kaitseministeeriumi valitsemisala poolt saadetud kutsete eiramise eest. Kuna praegu kutsete eiramise eest kohaldatavad väärteotrahvid ei täida ilmselgelt oma rolli, plaanitakse kõrvalehoidjate osas rakendada autojuhtimisõiguse, jahi- ja kalapüügiloo jms riigi poolt väljastatavate lubade kehtivuse peatamist. Meetmete eesmärgiks on tagada, et riigi poolt esitatud kohustusi eiravad kaitseväekohustuslased ei saaks samaaegselt ja piiranguteta kasutada riigi poolt pakutavaid hüvesid ning seeläbi parandada Kaitseministeeriumi valitsemisala poolt kodanikele saadetud kutsete täitmist.
7. Tulenevalt Riigikaitse arengukava 2017-2026 seatavast eesmärgist suurendada aastas ajateenistusse võetavate kutsealuste arvu kuni 4000-ni, alustatakse 2017. aastal arendustöid ja õigusaktide muudatusi nimetatud eesmärgi järk-järguliseks saavutamiseks. Samaaegselt jätkatakse analüüsida ja meetmete rakendamise, mille eesmärgiks on vähendada teenistuse katkestanud ajateenijate hulka.
8. Lähtudes vajadusest suurendada vabatahtlikult ajateenistusse astuvate isikute hulka ning tagamaks Kaitseväe tegevvälaste värbamiseks võimalikult lai värbamisväli, tehakse 2017. aastal jõupingutusi vabatahtlikult ajateenistusse astuvate naiste arvu suurendamiseks. Plaanitavad meetmed näevad ette nii naissoost isikute teadlikkuse tõstmist, kõikide väeosade

avamist naissoost ajateenijatele kui ka tegevusi nende vormide ja varustuse parema sobivuse tagamiseks.

9. Tulenevalt õppekogunemisele ilmunute reservväelaste madalamast osalusprotsendist ja reservväelastelt endilt kogutud tagasisidest muudetakse 2017. aasta jooksul ka reservväelaste toetuse suurust puudutavat määrust, millega suurendatakse 2018. aastal õppekogunemisele kutsutud reservväelaste toetuste suurust.
10. Samuti jätkatakse 2017. aastal ajateenijate kompleksuuringuga, et omada paremat ülevaadet kogu ajateenijate kontingendist ning paremini ette valmistada meetmeid ajateenijate teenistuse, väljaõppe ja rahulolu parandamiseks.